

Friedrich-Wilhelm v. Hermann

"TEMELJNI PROBLEMI FENOMENOLOGIJE" IN MIŠLJENJE DOGODJA

Samo temeljit študij ne le fundamentalno-ontološke analitike tubiti kot take, ampak tudi sistematičnega orisa fundamentalne ontologije v celoti, nas postavlja v položaj uspešnega sledenja Heideggrovemu prehodu iz transcendentarno-horizontalne v bitno-zgodovinsko zastavitev vprašanja biti in k njemu spadajočim temeljnim filozofskim vprašanjem. V tem prehodu pa *vprašanj* in *tem* fundamentalne ontologije in metontologije ne opuščamo na ljubo nečesa drugega in novega. Niso odstranjeni ne *uvidi* analitike tubiti ne *temeljna vprašanja*, ki spadajo k *Biti in času*. To, kar se spremeni, niso toliko vprašanja in uvidi kot taki, kolikor doslej privzemana *smer transcendentarno-horizontalnega pogleda*, ki jo je ubirala analitika tubiti in ki je določala izdelavo temeljnih vprašanj.

Prehod od transcendentarno-horizontalne smeri pogleda k bitno zgodovinskemu pogledu mišljenja dogodja izhaja iz uvida, v katerem je odnošaj biti in tubiti izkušen in dojet še izvirneje, kot pa je bil na poti prve izdelave vprašanja biti. Ta, mišljenje dogodja razpirajoči uvid je vse odločujoči vpogled v *obrat*, iz katerega se odslej mišljenju kaže odnošajnostno razmerje med bitjo in tubitjo. Do tega fenomenološkega izkustva pride, če uvidimo, da je osnovani zasnutek biti kot prisostvovanja v svoji temporalni razklenjenosti *dogodeni zasnutek iz dogodujočega prisnutka resnice biti*. *Obrat* je *vzratnostno nihanje* med dogodnim zasnutkom in dogodujočim prisnutkom (*Beiträge*, str. 239, 251, 261). Tu je bit (prisostvovanje), horizontalno osnovana s *transcendirajočim osnovanim zasnutkom*, povzeta v njen izvir iz dogodujočega prisnutka (prim. SuZ, str.39, pripomba na robu). K bistvu kot k bistvovanju resnice biti kot dogodje pripadajoči *obrat*, *vzratnostno nihanje* med dogodujočim prisnutkom in dogodnim zasnutkom, pa ne sme biti zamešan z obratom kot premeno fundamentalne ontologije v metontologijo.

Mišljenje dogodja je bitnozgodovinsko mišljenje v tistem smislu, kakor ga je Heidegger najpoprej zajel v *Beiträgen zur Philosophie, Prispevkih k filozofiji*: "Do-godje je izvorna zgodovina sama, s čimer želimo naznačiti, da je tu bistvo biti nasploh zapopadeno kot

'zgodovinsko'..." (Beiträge, str. 32). Ta širše dojeti pojem zgodovinskosti biti moramo seveda razlikovati od tistega kasnejšega z ožjo uporabo, po katerem je zgodovina biti zgodovina metafizike kot zgodovina odtegnitve in pozabe biti (prim. npr. s str.44 v *Zur Sache des Denkens*).

Transcendentalno horizontalno smer pogleda zapuščajoč Heideggrovo mišljenje po *Biti in času* smo navajeni označevati kot mišljenje po obratu. Ta način izražanja izhaja iz velikega nerazumevanja. Kajti vodi ga mnenje, da se je tu obrnilo mišljenje, da izhaja obrat iz mišljenja. Toda kakor zdaj na enoznačen in vsak nesporazum izključujoči način izpričujejo *Prispevki k filozofiji* kot Heideggrovo prvo zaokroženo izoblikovanje mišljenja dogodja, se besede o "obratu", ki jih je Heidegger prvič objavil v *Pismu o humanizmu*, nanašajo na vsebino, ki primarno ne karakterizira mišljenja, marveč odnošaj resnice biti do bit razumevajoče tubiti in razmerje tubiti do resnice biti. Heidegger v tem smislu leta 1962 v svojem pismu Williamu J. Richardsonu piše: "Obrat v prvi vrsti ne poteka v vprašujočem mišljenju; spada v samo stanje stvari, ki je imenovano v naslovih 'Bit in čas', 'Čas in bit'... Obrat se odigrava v stanju stvari samem. Nisem ga iznašel niti jaz niti ne zadeva samo mojega mišljenja." Zgodovinsko bistvovanje resnice biti v njeni sopripadnosti s tubitjo, ki stoji v resnici biti, tj. ek-sistira, je obrat med *dogodujočim prisnutkom in dogodnim zasnutkom*. Le iz vpogleda v obratnostni karakter odnošaja med bitjo in tubitjo ter razmerja tubiti do resnice biti lahko govorimo o imanentni premeni mišljenja. Ta obstaja v prehodu od transcendentalno horizontalne smeri pogleda k pogledu dogodja. V dogodju je mišljena sopripadnost resnice biti v njenem dogodujočem prisnutku in tubiti v njenem dogodnem zasnutku.

Potem ko smo v f 2 in 3 pričujočega spisa predstavili sistematičen oris fundamentalnoontološko, kar vselej pomeni transcendentalno-horizontalno zastavljenega vprašanja biti, zdaj lahko ob pogledu na bitnozgodovinsko izdelavo istega vprašanja, kakor je bilo prvič izoblikovano v *Prispevkih k filozofiji*, postavimo vrsto odločilnih vprašanj, ne da bi tu nanje mogli že tudi odgovoriti. To so vprašanja, ki si jih mora zastaviti in si nanje odgovoriti vsak, ki se okrene k mišljenju dogodja.

Vprašujemo: Kako se na poti izdelave dogodnostnega mišljenja spremeni temeljno vprašanje po smislu biti sploh? Odločilni namig za odgovor na to vprašanje smo podali že s tem, ko smo pokazali, kako transcendentalno-horizontalna pot izdelave preide v pot dogodnostnega

mišljenja, kako, se pravi, po katerem imanentno premeno sprožečem uvidu. A sam ta namig ne zadošča. Moramo vprašati še natančneje: Na kakšen način se v prehodu od transcendentalno-horizontalnega pogleda k pogledu dogodnostnega mišljenja spremeni tisto fundamentalno stanje stvari, ki se je na poti prve izdelave fenomenološko izkazalo kot enotnost ekstatične časovnosti in horizontalne temporalnosti? Pomemben odgovor na to drugo vprašanje nudi med drugim Heideggrovo freiburško predavanje *Čas in biti* (*Zur Sache des Denkens*, str. 1-25) iz leta 1962. V tem tekstu s pogledom dogodnostnega mišljenja uvedeno tematiko "časa in biti" pa si lahko na zadosten način prisvojimo le, če premislimo tudi transcendentalno-horizontalno obdelavo iste teme v *Temeljnih problemih fenomenologije*. Nadalje se moramo vprašati, kako se znotraj dogodnostnega mišljenja spremeni transcendentalno-horizontalno dojetje ontološke diference. Kakšno obliko dobijo tri siceršnja temeljna vprašanja glede na mišljenje dogodka: temeljno vprašanje o temeljni artikulaciji v biti sami, temeljno vprašanje množstvenosti načinov biti v njihovi enotnosti in končno, temeljno vprašanje o resnici biti.

Nobeno od teh sprva transcendentalno-horizontalno postavljenih temeljnih vprašanj ni odpravljeno v mišljenju dogodka. Znotraj dogodnostnega pogleda vzniknejo znova, a največkrat v spremenjeni govorici, ki ustreza spremenjenemu samokazanju v tem vprašanju zajetega stanja stvari. Ker se je s spremenjenim pogledom spremenil vpraševalni način teh temeljnih vprašanj, vodijo tudi do spremenjenih odgovorov. Kljub temu izhaja dogodnostno mišljenje iz fundamentalno ontološkega mišljenja, ki se v vzratnem pogledu ne kaže kot nekaj napačnega. Poreklo dogodnostnega mišljenja kaže predvsem na način, po katerem se je izoblikovalo. Zaradi tega tudi mišljenju dogodka lahko sledimo le tedaj, če ga zapopademo glede na njegovo lastno poreklo. Rečeno na kratko: *Prispevkov k filozofiji* v obliki, v kakršni jih je sestavil Heidegger in v kakršni so pred nami, ne bomo razumeli brez poznavanja *Biti in časa* in prve poti izdelave vprašanja biti. Povsem v tem smislu piše Heidegger leta 1957 v *Predpripombi* k sedmi nespremenjeni izdaji *Biti in časa*: pot prve polovice *Biti in časa* pa še tudi dandanes "ostaja neogibna, ko se podamo na pot vprašanja po biti naše tubiti".

To, kaj pomeni, da bistva človeka ne dojemamo več le kot bitja, ki je obdarjeno z govorico in umom, ampak kot tubit, da bi tako prišli do izvirnega vodila pri izdelavi vprašanja biti in k njemu spadajočih

temeljnih filozofskih vprašanj, pokažejo le strogo fenomenološke analize v tubitnostni analitiki *Biti in časa*. Ko v *Prispevkih k filozofiji* in vseh nadaljnjih spisih Heidegger še naprej govori o tubiti, ne zadošča, če imamo pred očmi le to, kar Heidegger v teh spisih vsakokrat pove o tubiti. Temu, kar je v njih v spremenjeni govorici povedano o tubiti, se približamo le prek tistega, kar je bilo že pokazano v analitiki tubiti. Zato je razlagalec npr. prisiljen, da tisto, kar Heidegger pove o insistenci tubiti v spisih po *Biti in času*, razjasni z eksistencialnimi strukturami tubitnostne analitike, ki so tu navzoče na prikrit način. Napotilo za takšen razlagalni postopek nam daje sam Heidegger v svojem *Pismu o humanizmu* (leta 1947), nato pa tudi v *Uvodu* (leta 1949) k freiburškemu nastopnemu predavanju *Kaj je metafizika?*. V obeh spisih pokaže, kako eksistencialne strukture biti iz analitike tubiti sestavljajo k dogodju pripadajočo tubit.

A zapopasti izvor druge poti izdelave vprašanja biti v prvi poti te izdelave ne pomeni le unavzočitve analitike tubiti iz obeh prvih delov *Biti in časa*, ampak terja tudi obvladanje centralne tematike fundamentalne ontologije, ki tiči pod naslovom *Čas in bit* in kakor je vsaj nakazana v *Temeljnih problemih*. Kajti brez temeljitega študija *Temeljnih problemov* ostaja nezadostna ne samo filozofirajoča osvojitev analitike tubiti iz *Biti in časa*, ampak tudi mišljenja (iz) dogodja.

prev. Tine Hribar

Prevajalčeva opomba: Gre za prevod zadnjega, 5 f ("Die Grundprobleme der Phänomenologie" und das Ereignis-Denken) iz knjižice Heideggers "Grundprobleme der Phänomenologie" - Zur "Zweiten Haelfte" von "Sein und Zeit" (Klostermann, Frankfurt/M 1991, str.56-62) Friedricha-Wilhelma v. Herrmanns.